

E 221/7
E 221/7

ε

9

Megszólalt a mult...

Egy könyv margójára.

A „DEBRECZEN” KELETMAGYARORSZÁGI NAPLÓ
ISMERTETÉSE.

IRTA:

Dr. VARGA ZSIGMOND.

Megszólint a mult ...

Egy könyv margójára.

Nagy és dicsőséges múlttal bíró intézményekről szokták megállapítani, hogy még köveik is beszélnek. Valóban, álljon meg valaki a debreceni kollégium művészi homlokzata előtt, vagy menjen be az öreg udvarra és aztán figyelje meg a hatásokat, melyek lelkében felzsonganak. Lehetetlen meg nem éreznie, hogy a mult dicsősége beszél hozzá s egész lénye áhítatos önkénytelenséggel szívja be mindazt, ami századok folyamán a hely rögeibe, a vén falakba beletapadt. Hát még ha elkezdenek egyszerű igazán beszélni a boltozatos termek, ha kivetítik titkaikat a gyűjtemények, melyeknek kiépítésén annyi lelkes szorgalom, annyi önmehtagadó hozzáértés és soha le nem mérhető áldozatkészség dolgozott, — lehet-e a múlttól felségesebb apotheosist zengeni, mint amilyent e feltárt és megszólaltatott titkok zengenek? A napokban egy kétkötetes monumentális mű jelent meg, mely a kollégium legértékesebb intézményének, a könyvtárnak múzeális kincseit szólaltatja meg, hogy a könyvek és metszetek, a reliquiák és régészeti emlékek ritkaságukkal, változatos sorsukkal és beszédes tanúságtételükkel harsogják végig nemesak e hazában, de szerte a világon, hogy igenis van magyar kultúra és ez a kultúra nem terméketlen talajból nőtt, hanem a legáldot-

tabb humusból, nem hevenyészett öröklődésnek gyermeke, hanem szíves, összefüggő és céltudatos munkáié, mely ha terjedelemben talán igen, de belső nemességben, művészi finomságban, az érdeklődés intenzitásában és a hívatottság fokában semmivel sem marad mögötte nyugat agyondicsőített kultúr munkájának. E régóta esedékes és a maga nemében szokatlan megjelenésű mű tartalmáról valóban el lehet mondani: a mult szólint meg benne.

Mi olvasható e könyvben? Megtudjuk belőle, hogy nincs az általános emberi kulturműködésnek egyetlen egy olyan ágazata sem, amely rendkívül becses és pótolhatatlan termékeivel valamiképpen ne volna képviselve a Kollégium könyvtárában. Kezdődik a sor a legősibb régészeti emlékekkel. Ott vannak a hajduböszörményi bronzkardok gyönyörű díszítésű markolataikkal, számra nézve 6 darab, melyekhez hasonló nincs sehol a világon. A nemzetközi régészeti tudomány úgy is tartja nyilván őket, mint egyetlen példányokat. A Kr. e. I. évezredből valók. Ugyancsak nemzetközi értékelés tárgyai pannoniai római katonaelbocsátó leveleink, melyek bronzba vésvé a Kr. u. II. századból szintén a legnagyobb ritkaságok. A reliquiák sorában vannak felsorolva Debrecen sz. kir. város híres pallósai 1671-ből, a Rákóczi harang címeres része, Hatvani István eredeti siremléke, a wittenbergi diákbusza eredeti jegyzőkönyve 1546-tól, a debreceni Kollégium híres Series Studiosorum-ja 1588-tól, a gályarabok emlék-

sorai. Komáromi Csipkés György iskolai bizonyítványa és doktori oklevele, a Csokonai, Kazinczy emlékek, a diák-tüzoltó ifjuság eszközei, Abdul Hamid török szultán részére adományozott arany cserkoszorú eredeti mintázata, céhreliquiák, Arany János, Petőfi Sándor és a többi nagyok ereklyéi. Megható sorozat, melyről nemcsak leírás formájában értesülünk, hanem eredeti mintázatukat is kiválóan sikerült reprodukciókban szemlélhetjük.

Az emberi művelődés szerfölött ritka és becses emlékei közé tartoznak a könyvnyomtatás feltalálása előtt megjelent kódexek. Megtudjuk, hogy ilyet a Kollégium könyvtára 46 darabot őriz. Legkorábbi egy XI. századból származó egyházi énekeskönyv-töredék, melynél régebbi a világon sincs. Hazánkban mindenesetre a legrégebb. Van egy bizánci eredetű hymnarium, mely magyar földön egyedüli példány és nemzetközi viszonylatban is rendkívüli értéket képvisel. A szövegek fölött ott olvashatók a hangjegyek. Kora a Kr. u. XVI. sz. Van olyan herbariumunk, melyet korai német szövegéért és felette becses rajzaiért a német tudományosság is a legmagasabbra értékelt. Egyik kódex Horatius költeményeit és Ovidius Ars amatoria-ját tartalmazza 1482-ből, a másik az őstestamentum latin szövegét adja. Gyönyörű miniatűrökkel ékesített egy XV. századi zsoltárkönyv. A kódexek sorából nem hiányoznak az exotikus írású művek sem, amint kínai és indiai kódexek jelenléte mutatja. Ószláv szövegű evangélium-kéziratunk szintén a ritkaságok közé tartozik. A XVII. sz. elejéről pedig egy román nyelvű vallásos kéziratot őrizünk. Magyar irodalom- és nyelvtörténeti szempontból becses a Debreceni és a Lugossy-kódex. Énekeskönyvi kódexeink száma 11, ezek közül 5 magyarnyelvű a XVI. sz. végéről és a XVII. elejéről. Az egyik kódex Huszár Gál műve.

A kódexek korát követi a nyomtatott könyv feltalálása és előállítása. Az első nyomtatott könyvek az ősnymtatványok, incunabulumok 1444—1500-ig. A kollégium könyvtára 144 e körbe tartozó művel rendelkezik. Legrégibb

egy mesterien iniciált Plinius kiadvány 1469-ből. Az ősnymtatványok között található első kiadványok, rendkívüli ritkaságok és magyar eredetű incunabulumok is. Természetesen nem egy olyan akad, amely hazánkban csak itt őriztetik.

Feltűnést keltő a nemzetközi értelemben vett híres nyomtató műhelyek kiadványainak a száma. Az olasz nyomdák közül képviselve vannak az Aldusok elsőrangu kiadványaikkal, a Giunta, a franciák közül az Étiennek, a belgák közül a Plantinok és a hollandok sorából az Elzevirek. Ez utóbbiak nyomtatványainak összességéből megvan több, mint egy harmadrész. Milyen nagyszerű bizonyítvány ez azon külföldre került diákok szorgalma és érdeklődése mellett, akik a XVI—XVIII. sz.-ban Hollandiában tanultak s a híres Elzevireket összegyűjtötték. Jól eső öröm szemlélni, hogy e becses nyomtatványok között jókoraszámban akadnak magyar eredetű, sőt magyar nyelvű könyvek is. A nagyon előkelő magyar könyvnyomtató Tóthfalusi Kis Miklós műhelyéből 21 művet őriz a kollégium nagykönyvtára, közöttük több unikumot.

Hallatlan gazdagság bontakozik ki a mű leírásából a magyar irodalmi termelés ősi, muzealis anyagáról. 1527—1711-ig a teljes magyar irodalmi termelés 12 és fél százaléka található föl a kollégiumi nagykönyvtárban s ez arányszámból 136 egyetlen példány van, amely tehát sehol a világon másutt nincs jelen. A mi szellemi életünkben drága érték akad, szépirodalom, nyelvészet, vallásos irodalom, jog, történelem, orvostudomány mind itt bontogatja szárnyait s örök fundamentumul szolgál későbbi idők építéseihez. A magyar biblia változatos életsorsának a teljességéből mindössze négy kései, XVIII. századi kiadás hiányzik, egyébképen a sorozat kimeríftő.

Jelen műből azonban megtanuljuk, hogy a magyar kulturérzék nemcsak a saját szellemi életünk emlékeinek gyűjtésében nyilatkozott meg, hanem az egyetemes művelődésében is. Pl. külön

fejezet adja a reformációra vonatkozó eredeti irodalom felsorolását és e tekintetben a Kollégium könyvtára olyan bőséggel rendelkezik, aminővel hazai könyvtár aligha. Az összes előreformátorok és reformátorok, Luther, Zwingli, Kálvin, Melancthon, Oecolampadius, Buzer, Beza, Capito stb. mind eredeti, egykoru műveikben szólnak hozzánk s ez iratok változatos bejegyzésekkel, külső formáikkal is rendkívül érdekesek. A reformáció eredeti bibliairodalmából jelen van egy ujszövetség (1524), a Luther fordítása, mely mindössze másfél évvel későbbi, mint az első kiadás és *Cranach Lukács* eredeti metszetei ékesítik. Mindmennyi egy-egy külön műretek. Az *augzburgi confessio*, a *II. Helvét hitvallás* és a *Heidelbergi katechismus* szintén eredeti kiadásaikkal vannak képviselve.

Külön cím alatt sorolják fel azon külföldi művek, amelyek magyar vonatkozásuak s ezért *hungaricumoknak* neveztetnek. Ezekből megtudjuk, hogy hazánk sorsa, szellemi élete milyen visszhangot váltott ki a művelt világ lelkéből s egészen természetes, hogy itt is nem egy munka akad, amely a lelkes specialis gyűjtőnek, a nagy *Apponyi Sándornak* anyagából is hiányzik.

Hosszu listáját olvassuk a *könyvtár kiválóan híres műveinek*, melyeket nagy ritkaságuk, vagy belső értékük folytán, vagy egyéb okokból kellett beállítani e sorozatba. Ezek összeválogatása nem egyéni mérlegelés, hanem a legjobb könyvészeti munkák alapján történt s talán mondanai is felesleges, hogy a sor akár három-négyszeresre is fölszaporítható lett volna, ha a kimerítőség szempontja lebegett volna szem előtt. Nincs egyetlen művelődési ág sem, melynek termékei a jegyzékben szóhoz nem jutottak volna. Klasszikus írók, egyházi atyák épugy szerepelnek itt, mint filozófiai rendszerek, vallásos művek, jogalkotási műveletek, az orvosi kutatásról szóló beszámolók, az irodalomtörténet remekművei, matematika, csillagászat, keleti kutatások és más egyebek. Kellő elmélyedéssel és átgondolással kell elolvasni e száraznak látszó felsorolást és akkor valószínűleg

kiáltanak hozzánk letűnt századok maradandó alkotásai, eseményei. Gyönyörű illusztrációk szemléltetik e híres anyagot. Bő választékban jelennek meg a reformátorok első kiadványai, sok közülük külső kiállításában is világhírű metszők illusztrációival. Különösen szép a 156., 161., 163. ábra és műretek a 176. ábra címlapja, *Cranach Lukács* színezett fametszete. Ott látjuk a reprodukált művek között *Erasmus*, *Ptolemeus*, *Galilei*, *Keppler*, *Newton*, *Spinoza*, *Linné*, *Kant*, *Voltaire* és *Rousseau* műveinek első fő kiadásait, a leg híresebb soknyelvű biblia kiadást, a *londoni polyglottát Castellus* hozzákészült szótárával együtt, az első *curtájai Korán* kiadásnak, a zsidó *Misno* legjobb kiadásának s végül az indusok híres époszának, a *Mahaáharathának* nagyszerűen sikerült ábráját. A reprodukciók sorát kiegészítik a *magyar editio princeps*ek szinte végelethetetlen tömegben, amelyek szemlélete fájdalommas sorsunk változatos hullámzásait, de dicsőséges felemelkedésünk és fennmaradásunk mindmennyi munkás, megható bizonyítékait idézik emlékeztünkbe. Megjelennek sorban első bibliáink, szépirodalmi és tudományos műveink és szellemi életünknek olyan dokumentumai is, amelyek másutt elvesztek és egyedül a főiskolai könyvtár őrizte meg hírüket-nevüket. Kit ne hatna meg pl. *Tinódi krónikájának* egy olyan darabja, mely egyedül nálunk található meg, vagy a *Szigeti Veszedelem*, a *Murányi Venus* mellett a XVI. század Álmos könyve, ABC olvasója és a XVII. — XVIII. század csizós naptára? *Bolyai Farkas* világhírű Tentamenje mellett ott szemlélhető *Bolyai János* nemkevésbé híres *Appendix* és a magyar Újtestamentum 1750-iki eddig ismeretlen baseli kiadása mellett *Petőfi Talpra Magyarjának* első eredeti censuramentes példánya is. A magyar eredetű ujságírás első produktumai époly ritka és megható emlékek, mint a debreceni színjátszás eredeti színlapjai a *Petőfi* által megénekelt *Megyeri Úr* névével és *Blaža Lujza* dicsőséges emlékezetével.

Egyenesen a megdöbbenésig kellemes hatást vált ki az olvasóból a könyvtár eddig teljesen ismeretlen metszgyűjteményének ismertető felsorolása. Éddig csak annyit tudott a könyvtár metszeteiről a világ, hogy itt őrzik a rézmetsző diáktársaság híres metszeit, melyek *Karacs, Sárovari, Beregszászi* és más főiskolai tanárok vezetése alatt készültek, mostantól fogva tudomásul kell vennie, hogy a könyvtár olyan metszgyűjteménnyel rendelkezik világhírű metszők műveiből, amely megfelelően kiállítva akár önálló képgyűjteménynek is méltán beillik. A *Zichy Mihály* híres *Krisztus és a pápa* c. festménye mellett ott van a *Tizian iskola Krisztus sirbelyezése* c. rendkívül becses alkotása, a Kollégium disztermében elhelyezve *Barabás Miklós* két kiválóan sikerült *Révész* arcképe, *Wenzel August Mantler* óriás tablója az augsburgi ütközetről, továbbá becses eredeti képzőművészeti alkotások: *Ferenczi István* eredeti márványmellszobra *Csokonai V. Mihályról, Izsó Csokonai, A busuló juhász és Zrinyi Miklósról készült szoborműveinek* gipszbe öntött eredeti mintázatai. Világviszonylatban is rendkívül becses egy XV. századbeli *Missale*, melynek képei és iniciáléi *Fra Filippo Lippitől* valók. A *salzburgi eklézsia 1505-ből való Missaleja*, melynek Krisztuspassziója szemet-lelket gyönyörködtető látvány. Remekbe készült miniatűr látható *Dávid zsoltárának* egy XV. sz.-ból való kéziratok kódexe előlapján és a középkori festészet precíziós munkáját hirdetik németiszövegű XIV. sz. *Herbariumunk* színes illusztrációi is. Nyomatott könyveink sorából remek illusztrációk díszítik a német biblia 1477-ből való példányát, melynek fametszetei a világhírű *Israel van Mecken* munkái. A *Hartmann Schedel* nagy világkrónikáját 1493-ból, melyben *M. Wohlgemuth* és *W. Pleydenwurff* fametszetei ékeskednek. Az 1498-ból származó *Horatius* kiadás lapjain *H. B. Grün* és *Urse Graf* fametszetei láthatók. Mind világhírű művészek. Az 1524-iki német ujszövetség címlapjai (kettő van) és metszetei *Cranach* Lukács művei. Ugyanesak *Cranach Lu-*

kács eredeti metszeteit (30 darabot) tartalmazza egy *Krisztus passio*, 1525 körülől. A nagy *Holbeinok* és köztük a legnagyobb *Hans Holbein* metszetei megjelennek *Terullianus* műveinek 1521. baseli Froben kiadásában, ahol a világhírű *Cebestábla* először alkalmaztatik *H. Holbein* kezéből, — továbbá *Plinius Secundus* egy másik, 1525. baseli Froben kiadásában. Világhírű és rendkívül ritka az *Albrecht Dürer* eredeti fametszeteről készült *Pirkheymer*-féle arckép, mely egy eredeti Dürer kolligatium kötési lapjának belső oldalára van beragasztva. Hazánkban egyetlen példány. — Más könyvillusztráló híres metszők közül megemlíttjük a következőket: *Jos. Amman, Rob. Boissard, Jod. Hondius, Elzheimer* és *Diepenbeke, B. Picart, Matthieu Merian* és *Or. Foscanella* neveit. Rendkívüli művészettörténeti becses bir *Horace Vernet* nagy *Napoleon illusztrációs műve*, melyet 500 színes fametszet ékesít 1843-ból. — Meg kell még említenünk híres térképmetszeteinket, amelyek sorából a *Ptolemeus 1482. kiadását* *Jos. Amman, a Blaeu-féle* XI. fol. kötetes gyűjteményt a XVII. sz. közepéről kiváló egykorú metszők térképlapjai díszítik s az I. kötet címlapja olyan szép, mint egy igazi Rembrandt-festmény.

Önálló metszeteink száma közel jár az 1000 darabhoz. Tárgyaik: bibliai szent történetek, teljes *Krisztus passiók, Mária képek, a Szent családra vonatkozó képek, az apostolok képei, a szentek ábrázolatai, marttyrok és alapítók képei, a szent cselekmények: sacramentumok kiábrázolásai.* Második főcsoportba oszthatók a világi tárgyi ábrázolatok, ahol arcképek, allegoriák, grimácok és más vegyes tárgyú képek találhatóak. Részletes felsorolás helyett itt csak a művészek és a metszők neveinek rövid megemlítésére szorítokunk. Ezek a következők: *Amiconi, Le Clerc, Guarana, Nicolaus Grassi, P. P. Rubens, C. Le Brun, Battista Piazzetta, Guercino da Cento, Bartolozzi, Gio. Batta Pittoni, Francesco Solimeno,* a magyar származású *Joannes Kupecky,*

Math Gundelach, Gio. Cattini, Tinelli, L. L. Boilly, Franc. Boucher és a többi, egytől egyig a művészettörténetből jól ismert nagy hírességek; a metszők közül *Jos. Amman, J. Lang, G. Christ, Eimmart. Jac. és Jan Peters, J. Ulr. Kraus, Theod. de Bry, Bartolozzi, Jeremias Wolff, I. P. Koch, Jo. Volpato, Steph. Maistetter, J. Georg. Hertel, Joh. Dan. Herz, Ph. Andr. Kilian, W. Ph. Kilian, G. P. Rugendas, Joh. Mich. Probst, C. L. Bürglen, J. Gottfr. Böck, J. Lor. Haid, I. C. Leopold, Bernardi, G. Wagner, Mart. Engelbrecht, Joh. Gotl. Thelot, Joh. Wolff. Baumgartner, Gio. Cattini, Joh. Wolff. Baumgartner, B. S. Setlezky, I. E. Nilson, Gottfr. Stein* és mások. Minden művészeti- és metszéstörténelmi munka tájékoztat róla, hogy művészetük mily magas fokán állottak e híres metszők. Még csak azt kell megjegyeznünk, hogy e metszettek sorában több magyar tárgyú metszet is van, részint szent vonatkozású. részint világi arckép. *L. L. Boilly* 62 litográf-lapot számláló grimac-gyűjteménye páratlan szépségű a maga nemében. — Ezekhez jönnek aztán az újabb metszettek, amelyek napjainkig felnyulnak, de itt külön meg nem említhetők. Külön klasszist képviselnek a *debreceni rézmetsző diákok metszetei*, amelyekből a reprodukciók között közölve van az 1. ábrán *Debrecen látképe a XIX. sz. elejéről*, továbbá a 318—325. ábrák rézmetszői tevékenységük egyéb területeiről. A világhírű metszettek sorát a 176., 316., 317. és 348. ábrákon *Cranach Lucas, Hans Holbein és Albrecht Dürer* metszetei representálják. A többit látni kell, mert egykorú színezéssel bírnak s így ábrázolásuk csak árnyképe maradt volna az eredetinek.

A *könyvtári kötések* sorából nemzetközi értékűek a köv kötések: *C. Forster* kötése 1448-ból az első mozgatható fabetűkkel (326. ábra), a 327. ábra a *W. Pirkheymer* könyve, *Dürer három művét* tartalmazva *Dürer terve* szerint. Eredeti és egykorú *Malipetrus* könyve *P. Appianus Cosmografiája* első spanyol kiadásával, színes email betétekkel, *II. Rákóczi György* kötetése 1641-ből és a híres *debreceni köte-*

sek (336—340. á.). A felsorolás természetesen távolról sem kimerítő.

Minden könyvtárnak ékességei a *híres emberek bejegyzései*, vagy alkotásaik *kéziratai*. A kollégiumi könyvtár e tekintetben is meglepő adatokkal szolgál. Vendégekönyvében ott olvasható *I. Ferencz József, Károly, Zita és Horthy Miklós* neve, továbbá *Széchenyi István*nak szállóigévé vált bejegyzése 1846-ból (2. lap.) A 95. lapon *István főherceg, Deák Ferenc, Tisza István, Kölcsey Ferenc* eredeti levelei. A kéziratok irodalmi anyagból föl kell említenünk *Alvinczy Péter* egyik predikációjának kéziratát, *Kocsi Csörgő Bálint* gályarabtörténetét, *Nagymegyeri Beszenyei György* 1737-ből kelt teljes biblia fordítását (egyetlen példány és soha nyomtatásban meg nem jelent), *Szalárdi Siralmas Krónikájának* a Sinaí Miklós részére 1760-ban készült példányát, *Bessenyei György* Holmi-ját, *Kazinczy Ferenc* több eredeti kéziratát és levelét, *Kölcsey Ferenc* verstaní jegyzetét, *Csokonai V. Mihály*-nak kb. 20 drb. kéziratát, *Édes Gergely* oktató meséit, *Arany János* Buda halálát, *Baksay Sándor* Iliás kéziratát, *Fáy András* emléksorait, *Munkácsy M.* *Mikszáth K., Kozma Andor, Rákosi Jenő, Léva J., Gárdonyi G., Pósa L.* leveleit és *Pápay József* osztályföldi kutatóknak az osztályok között eszközölt eredeti feljegyzéseit.

Ezek után nem meglepő többé, hogy a Kollégium könyvtára birtokában őriz olyan *könyvrelquiákat* is, amelyek híres emberek sajtójai voltak. A 345—374. ábrák szemléltető bizonyosságot adnak mindezekről. Itt csak egy rövid névsor: *A nürnbergi szt. Catherina kolostor főnöknőjé* volt egy igen becses kódex, a *W. Pirkheymeré* a Düreri könyv, *Calvin* Intituciója *II. József* érdeklődése bélyegét viseli. A *Keserű és Geleji-féle Öreg Gradual* előlapján ott olvasható *II. Rákóczi Gy.* saját néveláírása és jelmondata. Van könyvünk *Thurzó Elektől*, a törökverő *Zrinyi Miklós* vejétől. *Homonnay Drugeth György* birtokából, az *Illésházyak* könyvtárából. Egy theol. munkán ott

áll a bejegyzés latinul, hogy *Hodászi Lukács* tiszántúli superintendensé volt, egy másikon, hogy *Bél Mátyás* könyvtárából került hozzánk. *Melius Magyar Predikációjának* eredeti példánya a nyomok szerint saját használati példánya lehetett. *Szenczi Molnár Albert* Nova Grammaticája a szerző sajátkezű dedikációját hordozza. Hippokratés egyik öreg kiadása a *Páriz Pápay Ferencz* volt. *Otrokóczi Főrís F., Bod Péter, Martonfalvi Gy., Sinai Miklós, Hatvani István, Komáromi Csipkés Gy., Maróthi Gy., Földi J., Péczeli J., Wessprémi I., Sárvári P.* sorakoznak az előbbiekhöz, hogy bezárja a sort *Kazinczy Ferencz, Csokonai V. Mihály, Révai Miklós, Arany János* és *Tompa Mihály* sajátkezű hitelesítésével ellátott több könyve.

Kimerítő felsorolást ad végül könyvünk a *magyar szabadságharcok emlékeiről* is gondos tárgyi csoportosításban. Az illusztrációk sorát megnyitja itt *Zrinyi Miklós* török hadjáratairól készült eredeti ujságpéldány, majd jönnek a *Napoleoni háborúk* s végül az 1848—49. *szabadságharc*. Bezárja a sort *Kossuth L.* eredeti haditudósítása. (311. á.) Méla busongásnak, de felemelő örömmek a dokumentumai!

Nem lehet e könyv tartalmát semmi ismeretessebe belefoglalni. Ezt látni és forgatni kell. Szegény diákok pénzén adódott ki s célja az, hogy rajta keresztül mindenki valóban érintkezésbe jusson régi multtal, ősi dicsőséggel. Hisszük, hogy ez sikerülni is fog kinek-kinek, aki tud és akar a néma címeiből és a hideg képekből olvasni. A mű magyar és németnyelvű. A német szöveget kitünően *dr. Benigny Gyula* egyrk. tanár fordította. A mű címlapját *G. Szabó Kálmán* tanár metszette fába finom, művészi ízléssel. A fényképezést és a technikai elrendezést bámulatos precizitással *Kozmann Leó* végezte. A kiválóan sikerült nyomás a *Tiszántúli Könyv- és Lapkiadó Társaság* ízlését, áldozatkészségét és különösen *Szigethy Gyula* ügyvezető igazgató meleg érdeklődését dicséri. A korrekúra végzésében *dr. Ember Ernő* és *dr. Fazekas Jenő* tanárok segítettek. Végül, hogy nekem is jusson valami: enyém volt 21 év fáradtsága és enyém marad a könyvtár önzetlen, igaz szeretete.

Igy szól tehát a mult hozzánk, értjük meg szavát s igyekezzünk áldozatkészséggel, példaadással, hűséggel és küzdelemmel dicső elődökhöz méltó utódoknak bizonyolni.